

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 24/04-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. júna 2004 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť J. M., bytom G., zastúpeného advokátom JUDr. R. B., Advokátska kancelária, K., ktorou namieta porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 658/94 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Okresným súdom Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 658/94 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 658/94 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. J. M. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie vo výške 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bardejov p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. J. M. p r i z n á v a náhradu trov konania v sume 8 796 Sk (osemtisícšesťdesiatšesť slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bardejov povinný vyplatiť advokátovi JUDr. R. B., Advokátska kancelária, K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. januára 2004 doručená sťažnosť J. M., bytom G. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. R. B., Advokátska kancelária, K., ktorou sa sťažuje na porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bardejov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 658/94. Sťažovateľ okrem vyslovenia porušenia označeného základného práva žiada prikázať okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznať mu primerané finančné zadost'učinenie vo výške 200 000 Sk a uložiť povinnosť na náhradu trov konania za dva úkony uskutočnené advokátom v sume 8 796 Sk.

Sťažovateľ uviedol, že 13. novembra 1994 spolu s manželkou podali okresnému súdu žalobu o vydanie nehnuteľností proti mestu G. Vo veci boli vykonané viaceré pojednávania a 20. februára 1995 okresný súd vo veci vyniesol rozsudok, ktorý bol zrušený Krajským súdom v Prešove. Sťažovateľ 26. januára 1997 navrhol vykonanie znaleckého dokazovania, ale okresný súd až po viac ako dvoch rokoch vyzval sťažovateľa na vyjadrenie sa k znaleckému posudku. I v ďalšom priebehu konania boli podľa názoru sťažovateľa vo veci prietahy, viac ako 9 rokov od začatia konania nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté a u sťažovateľa pretrváva právna neistota ohľadne vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, čím podľa sťažovateľa došlo k porušeniu jeho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľ súhlasil s prerokovaním jeho veci bez ústneho pojednávania.

Ústavný súd 4. februára 2004 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 24/04-11.

Predseda okresného súdu sa podaním sp. zn. Spr 156/04, ktoré bolo doručené ústavnému súdu 8. marca 2004, vyjadril tak, že chronológia úkonov, ktoré súd v danej veci uskutočnil, nesvedčí o dôvodnosti tvrdení sťažovateľa, že postupom súdu došlo k porušeniu jeho ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Tvrdil, že jednotlivé úkony boli vykonané v primeranej časovej následnosti a konanie bolo poznačené skutkovou i právnou náročnosťou veci, ale tiež konaním účastníkov, ako aj samotného sťažovateľa, pretože dôkazy boli označované postupne. Na dĺžku konania mala vplyv aj tá skutočnosť, že okresný súd vo veci dvakrát rozhodol, pričom rozhodnutia boli zrušené v dôsledku iného právneho záveru odvolacieho súdu, čo si vyžiadalo potrebu doplniť dokazovanie. Okrem uvedeného predseda okresného súdu poukázal aj na to, že sťažovateľ dosiaľ nevyužil svoje právo na podanie sťažnosti v zmysle ustanovenia § 17 a nasl. zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (ďalej len „zákon o štátnej správe súdov“) v znení neskorších predpisov, a preto aj z tohto dôvodu je potrebné v spojení s ustanovením § 53 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť zamietnuť.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľa, vyjadrenia predsedu okresného súdu a najmä spisu okresného súdu sp. zn. 8 C 658/94 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Sťažovateľ spolu so svojou manželkou podal 13. novembra 1994 na okresnom súde žalobu, ktorou sa domáhali proti mestu G. vydania nehnuteľností, a to rodinného domčeka a garáže (oproti zaplateniu sumy 234 850 Sk). Návrh odôvodnili tým, že na uzavretie zmluvy o prevode nehnuteľností boli donútení a uvedení do omylu tvrdením, že nehnuteľnosti budú musieť byť asanované. Konanie je vedené na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 658/94.

Dňa 9. januára 1995 okresný súd priznal navrhovateľom oslobodenie od súdnych poplatkov a nariadil pojednávanie na 7. február 1995, na ktorom vypočul účastníkov a pojednávanie odročil na 16. február 1995 za účelom výsluchu svedkov.

Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 16. februára 1995, bolo po výsluchu svedkov odročené na 20. február 1995 za účelom zadováženia listinných dôkazov. Na tomto pojednávaní okresný súd rozhodol tak, že žalobu zamietol. Písomne vypracovaný rozsudok bol expedovaný 17. marca 1995.

Dňa 11. apríla 1995 žalobcovia podali proti rozsudku odvolanie, ku ktorému sa žalovaný vyjadril 24. apríla 1995.

Spis bol 2. mája predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní. Odvolací súd uznesením z 26. marca 1996 rozsudok okresného súdu zrušil a spis mu vrátil na ďalšie konanie 15. apríla 1996.

Dňa 19. apríla 1996 okresný súd vyzval účastníkov, aby navrhli dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Keďže účastníci na výzvu nereagovali, okresný súd túto zopakoval 21. januára 1997.

Účastníci na opakovanú výzvu reagovali až 30. januára 1997, resp. 5. februára 1997.

Na výzvu okresného súdu žalobca 15. augusta 1997 zložil zálohu na náklady znaleckého dokazovania. Žalovaný podaním z 26. novembra 1997 požiadal o oslobodenie od súdnych poplatkov.

Dňa 3. septembra 1998 okresný súd návrh na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov zamietol. Následne 18. februára 1999 nariadil znalecké dokazovanie. Znalecký posudok bol vypracovaný 17. mája 1999.

Po doručení znaleckého posudku účastníkom (21. júna 1999) okresný súd nariadil pojednávanie na 20. október 1999, ktoré bolo odročené z dôvodu neúčasti účastníkov. Ďalšie pojednávanie nariadené na 24. november 1999 bolo po výsluchu svedka a znalca odročené na 14. december 1999.

Na pojednávaní konanom 14. decembra 1999 požiadal zástupca žalobcu o poskytnutie lehoty 30 dní za účelom úpravy žalobného petitu. Okresný súd tejto požiadavke vyhovel. Žalobca doručil súdu úpravu petitu 20. januára 2000.

Dňa 2. februára 2000 okresný súd nariadil pojednávanie, ktoré bolo odročené na 30. marec 2000 z dôvodu ospravedlnenia žalovaného. Pojednávanie, ktoré sa konalo 30. marca 2000, bolo odročené za účelom doplnenia znaleckého dokazovania. Uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania okresný súd expedoval 8. júna 2000.

Dňa 18. augusta 2000 bol okresnému súdu doručený znalecký posudok, ku ktorému sa účastníci vyjadrili 27. septembra 2000.

Dňa 22. decembra 2000 okresný súd nariadil pojednávanie na 30. január 2001, na ktorom rozhodol tak, že žalobu zamietol. Rozsudok expedoval 28. februára 2001.

Dňa 9. marca 2001 podal sťažovateľ proti rozsudku odvolanie, ku ktorému sa žalovaný vyjadril 11. apríla 2001.

Odvolací súd uznesením sp. zn. 4 Co 229/01 z 31. augusta 2001 zrušil rozsudok okresného súdu a spis mu vrátil 4. februára 2002.

Dňa 11. februára 2002 okresný súd vyzval účastníkov, aby označili dôkazy na doplnenie dokazovania.

Dňa 13. novembra 2002 okresný súd nariadil pojednávanie na 16. január 2003, ktoré odročil z dôvodu neúčasti žalovaného a svedka.

Dňa 7. februára 2003 okresný súd vydal predbežné opatrenie, ktorým zakázal žalovanému nakladať s nehnuteľnosťou.

Dňa 20. novembra 2003 okresný súd nariadil pojednávanie na 16. marec 2004, ktoré odročil na neurčito, a uložil žalovanému oznámiť adresy svedkov.

III.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Iba prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto pre naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd o veci iba konal a nerozhodol o nej s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99, III. ÚS 87/02 a ďalšie).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníkov a postup súdu (I. ÚS 70/98, III. ÚS 87/02).

A. Pokiaľ ide o kritérium „zložitost' veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (napr. II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97) relevantnú pre rozhodnutie. Ústavný súd zo skutočností uvádzaných sťažovateľom, okresným súdom a z obsahu spisu zistil skutočnosti odôvodňujúce záver o určitej zložitosti veci. Nepriaznivo na priebeh konania vplývalo najmä to, že petit návrhu bol v priebehu konania upresňovaný, viackrát menený. Aj napriek tomu však podľa právneho názoru ústavného súdu právna a faktická zložitost' sporu nezavahuje sudcu ústavnej zodpovednosti za nečinnost' (I. ÚS 47/95).

B. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa ako účastníka konania, treba prisvedčiť predsedovi okresného súdu, že aj účastníci (vrátane sťažovateľa) sa podieľali na celkovej dĺžke konania zdĺhavým označovaním dôkazov, ktorými chceli preukázať pravdivost' svojich tvrdení. Ako príklad možno uviesť, že okresný súd po zrušení jeho rozsudku odvolacím súdom v intenciách zrušujúceho rozhodnutia 19. apríla 1996 vyzval oboch účastníkov, aby označili dôkazy na preukázanie svojich tvrdení, pričom sťažovateľ tak urobil až po opakovanej výzve 30. januára 1997, teda po viac ako deviatich mesiacoch. Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v skorších rozhodnutiach (napr. I. ÚS 47/96, I. ÚS 92/97, II. ÚS 41/97) priet'ahy v konaní, ktoré možno pripísať správaniu účastníka konania, však nevyklučujú zodpovednost' orgánu, ktorý vo veci koná; a to najmä v prípadoch, ak o právach účastníka konania rozhoduje dlhšie, než je primerané podľa povahy veci, alebo ak ide o zbytočný priet'ah zapríčinený i nesprávnym postupom súdu.

C. Napriek hodnoteniu konania ako právne zložitého ústavný súd zistil, že okresný súd bez väzby na právnu zložitost' veci bol opakovane nečinný dlhšiu dobu v období od 26. novembra 1997 do 3. septembra 1998, od 3. septembra 1998 do 18. februára 1999, od 12. marca 2002 do 12. novembra 2002 a od 7. februára 2003 do 20. novembra 2003.

V tejto súvislosti treba konštatovať, že povahu zbytočných prietáhov v konaní, ktoré porušujú základné právo účastníka konania podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, majú aj opakované obdobia nečinnosti všeobecného súdu v konaní, ak sa vyskytujú častejšie, tak, že vo svojom súhrne ovplyvnia celkovú dĺžku konania a sú príčinou neprimeranej doby prerokovania veci (III. ÚS 56/02). O taký prípad ide aj v danej veci. Uvedené opakované obdobia nečinnosti okresného súdu nesvedčia o tom, že súd svoj postup v danej veci organizoval tak, aby vo veci rozhodol a odstránil tak stav právnej neistoty. Ústavný súd preto dospel k záveru, že v konaní, ktorého dĺžka presahuje deväť rokov, sa okresný súd dopustil zbytočných prietáhov v celkovej dĺžke 30 mesiacov, čo je doba, ktorá významným spôsobom ovplyvnila celkovú dĺžku konania.

Vzhľadom na uvedené, ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov postupom okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom konaní, tak ako ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku).

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

V záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje, že ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'účinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'účinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľ žiadal, aby mu bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk, a to s poukazom na to, že trvanie právnej neistoty má na zdravotný stav sťažovateľa, ktorý je v pokročilom veku, nepriaznivý vplyv.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody (II. ÚS 58/02).

Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bolo potrebné rozhodnúť aj o primeranom finančnom zadosťučinení. Vzhľadom na celkovú dobu napadnutého konania poznačenú zbytočnými priet'ahmi, berúc do úvahy skutočnosť, že aj sťažovateľ sa pričínil o predĺženie konania, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti danej veci (napr. to, že sťažovateľ ani nevyužil svoje právo podľa § 17 a nasl. zákona o štátnej správe súdov), a vychádzajúc zo zásad spravodlivosti, možno sumu 30 000 Sk považovať za primerané finančné zadosťučinenie pre sťažovateľa podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku).

Sťažovateľ vyčíslil trovy právneho zastúpenia za dva úkony po 4 270 Sk a paušálne náhrady vo výške 2 x 128 Sk podľa vyhlášky č. 163/2002 Z. z. Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o odmenách a náhradách advokátov za poskytnutie právnych služieb. V roku 2004 je vyššia výška výpočtového základu, než z ktorého vychádzal sťažovateľ, a preto advokátovi patrí za jeden úkon odmena 4 540 Sk a paušálna náhrada vo výške 136 Sk. Ústavný súd je však viazaný návrhom na začatie konania podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde, a keďže trovy uplatnené právnym zástupcom sťažovateľa neprevyšujú trovy stanovené citovanou vyhláškou, ohľadom trov právneho zastúpenia rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 3 výroku tohto rozhodnutia.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2004